

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 30. junija 1893.

Politiški oddelek.

Razdelitev okrajev po narodnostih.

I.

Kakor morska kača vleče se v avstrijski notranji politiki češko-nemška sprava. Že tretje leto se vse suče bolj ali manj o tej stvari ali vendar še ne moremo reči, kdaj se ta stvar dovrši ali pa tudi nedovršena zgine z dnevnega reda. Zadnjikrat smo bili omenili, da je vlada sklenila, da se še počaka. V tem je pa ministerski svet zopet se posvetoval o tej stvari in baje sklenil, da se državnemu zboru predloži taka spremena zakona o razdelitvi okrajev, da bode vlada smela snovati sodišča in znova razdeljevati okraje, naj tudi deželni zbor ne odda nobenega mnenja.

V čeških listih pred vsem v mladočeških je to vzbudilo veliko nevoljo. Čehi vidijo v razdelitvi okrajev in osnovi novih sodišč največjo nevarnost, ker po njih mnenji to utegne privedi do razdelitve češke kraljevine. Razumljiva je nam zlasti nevolja mladočeških listov. Mladočehi so bili svoje škandale v deželnem zboru, s katerimi so preprečili osnovo trutnovskega okrožnega sodišča, razvpili za največji svoj uspeh, s katerim so odvrnili od domovine silno nevarnost. Če pa vlada premeni zakon, potem je pa vse mladočeško vpitje bilo brez uspeha, samo v slabo ime so prišli, ker so nasilno ovirali delovanje deželnega zbora in s svojim nedostojnim vedenjem ponižali zastop češke kraljevine.

Lahko rečemo, da so baš s svojim razsajanjem Mladočehi le škodovali stvari sami. Da so se dostojneje obnašali in bi bili iskali zveze z veleposestniki, bi gotovo proti volji češkega deželnega zbora se ne bilo osnovalo nobeno sodišče. Veleposestniki češki so tak faktor v avstrijski notranji politiki, da se grof Taaffe ničesa ne upa storiti proti njim. Tudi premembe omenjenega zakona bi si vlada ne upala, da ne ve, da jej veleposestniki ne bodo dosti ugovarjali. Kakor se nam dozdeva, so veleposestniki

že dali razumeti, da naravnost proti zakonu, kakor to Nemci žele, bi ne mogli dopustiti osnove kacega sodišča ali razdelitve okrajev, če se pa to izvrši ustavnim potom in se pri tem pravice deželnega zbora ne bodo naravnost prikrajšale, pa ne bodo ugovarjali, kar jih nikakor ni volja podpirati mladočeške politike, ki je zašla na pot škandalov.

Vlada se je zatorej odločila, da državnemu zboru predloži premembo dotičnega zakona. Da pa bodo za premembo mogli glasovati tudi veleposestniki in drugi federalisti, vzame se v nov zakon tudi določba, da se mora vprašati deželni zbor za mnenje. Da pa s škandali kaka stranka ne bode mogla več preprečiti glasovanja, bode se pa določilo, da se smejo osnovati sodišča in razdeljevati okraji, ko bi tudi deželni zbor ne izrekel svojega mnenja.

Češki listi dokazujejo, da bi taka prememba zakona bila nasilstvo in da bi zato bilo potrebno dve tretjini glasov, ker se okrajša nekoliko pravica deželnim zborom. Tem češkim ugovorom pač ni pripisovati nobenega praktičnega pomena. Res bi se spodobilo, da se deželni zbori vprašajo, ko gre za njih pravico, ali v Avstriji so se že deželnim zborom vzele večje pravice, nego je omenjena, ne da bi se bili vprašali za mnenje, kakor pravico voliti poslance za državni zbor. Tukaj tudi ne gre za nobeno pravico, ker deželni zbor se bode tudi v bodoče moral vprašati za mnenje in njegovo mnenje bode imelo ravno toliko veljave kakor doslej. Samo preprečilo se bode, da manjšina ne bode ovirala sklepanja. Rzsajanje pač ni nobena pravica deželnega zbora, redno sklepanje se bode pa še nekako bolj zavarovalo pred nasilstvom manjšine, torej bode premenjeni zakon prav za prav le še nekako branilo pravic deželnih zborov. Je li potrebno za premembo tega zakona dvetretjinske večine, o tem pa itak odločuje le predsednik. V katerem smislu, da odloči predsednik Chlumecky, o tem mislimo, da pač ni nobene dvombe.

Sedaj le še nastane vprašanje, se li ni bati, da bi na Dunaji Mladočehi s kakim škandalom preprečili sklepanje, kakor so ga v deželnem zboru. Po našem mnenji

se tega ni bati. V državnem zboru ni toliko Mladočehov, kakor jih je v deželni v Pragi, veliko mladočeških državnih poslancev pripada tudi zmernejšim elementom, kateri iz raznih vzrokov neso za razsajanje. Večina mladočeških poslancev je kaj malokdaj na Dunaji. Premembe so neznatne in predsednik jih lahko spravi na dnevni red, kadar bode najmanj razsajačev v zbornici. Posebno ni misliti, da bi dr. Gregr čakal na Dunaji, kdaj da pride taka stvar na vrsto, ko je on navadno celo leto le jeden ali dvakrat v zbornici. Na Dunaji tudi ni tako lahko s kakim škandalom kaj doseči nego v Pragi, o tem lahko povedo protisemitje in pa nemški nacijonanci, ki so že tudi poskušali taka sredstva.

Plener je bil že pri ministerskem predsedniku zaradi te stvari. Poslednji ga je popraševal, kaj da misli levičarska stranka o tej stvari. Plener mu pa ni dal nobenega odločnega odgovora, temveč se je izgovarjal, da mora povprašati stranko samo. Najbrž Plener ministerskemu predsedniku ne da nobenega odgovora, dokler se ne snide državni zbor, da skliče levičarski klub, da bode o tem sklepal. Plener si ne upa sam kaj se zavezati, ker čuti, da on ni več odločilen pri svoji stranki in je celo mogoče, da ga v kakem vprašanju stranka pusti na cedilu.

Nemcem vladna namera nikakor ni prav po volji. Stvar se s tem precej na dolgo zavleče. V jeseni se namreč misli najprej v češkem deželni zboru ta stvar postaviti na dnevni red. Ko bi deželni zbor le še tedaj ne hotel ali pa ne mogel dati nobenega mnenja, še le potem bode vlada državnemu zboru predložila predlogo spremeno zakona. Tukaj pa tudi stvar naglo ne pojde. Nekaj časa bode stvar odsek pretresoval, kjer se bodo gotovo stavili še razni nasveti. Potem bode treba gledati, da se stvar ob ugodnem trenutku spravi pred zbornico. Ko bode zakon sklenen, bode na podlagi novega zakona vlada vprašala zopet deželni zbor za svoje mnenje in še le sedaj pride čas, da se osnuje trutnovsko okrožno sodišče administrativnim potom. V tem času bi minoli dve leti in v dveh letih se pa položaj lahko kaj premeni. In obe ti dve leti morala bi levica podpirati vlado, ne da bi za gotovo vedela, ako bode kaj uspeha.

Pomisli je namreč, da vlada še nikakor ni jasno izrekla, je li misli, da je zavezana se držati v tem oziru sklepa deželnega zbora ali ne. Minister grof Schönborn se je lepo izognil temu vprašanju. Mogoče je, da se v dveh letih vse češke stranke kaj zblížajo in veleposestniki potem pritisnejo na vlado, da se ozira na mnenje deželnega zbora. Deželni zbor torej naposled utegne oddati lepo mirno in brez vsacega razsajanja kako mnenje, ki bi Nemcem jako malo ugajalo. Zatorej pa Nemci tudi ne morejo biti posebno veseli vladne namere, ker jih le zavezuje, da morajo za nekaj časa podpirati vlado ali jim nikakor še ne zagotavlja nobenega uspeha. Vse je še odvisno od čeških strank, zlasti od Mladočehov. Če bi se poprijeli pametneje, zmerneje politike, podali roke veleposestnikom, ter se malo približali desnici, lahko Nemcem

še vse spridijo. Seveda z razsajanjem in razdiranjem pa ne bodo ničesa dosegli, temveč le škodovali sebi in pa narodu češkemu. Zmernost je lepa čednost posebno v politiki, poleg složnosti je mnogokrat najboljša pot do trajnih uspehov.

Politični pregled.

Nemška sloga. Mej Nemci na Češkem in Moravskem ni nobene sloge več. To se je videlo pri shodu nemške stranke v Pragi. Večina zastopnikov je bilo proti resoluciji, katero je predložilo glavno nemško vodstvo in sklenila se je drugačna resolucija. Dr. Schneykal in drugovi so pa prijenjali, da bi svet ne izvedel, kak razpor je že mej Nemci. — V Brnu so pa nemški nacijonanci imeli zborovanje, k kateremu je prišel tudi dr. Steinwender, ki je v dolgem govoru samo nemške liberalce napadal, jim očital, da le gledajo, kako bi se kateri splazil na ministerski stol. Zato pa nemajo nobenega vpliva. Priporočal je jim v posnemanje Mladočehe. Zaradi tega je ta vodja nemških nacijonalcev prišel v veliko milost pri Mladočehih in so klicali „Slava“, ko se je na mladočeškem shodu imenovalo ime njegovo. Omeniti še moramo, da je Steinwender se izrekel tudi zoper to, da bi se proti volji češkega deželnega zbora osnovalo okrožno sodišče v Trutnovem, ker bi to bilo nepostavno. S tem je Steinwender pokazal, da on ima boljši pogled, kakor drugi Nemci. On dobro vidi, da bode le Nemcem v škodo, če se bodo prezirale pravice deželni zborom.

Shod južnoštajerskih Nemcev bode dne 9. julija v Celji. Posvetovali se bodo mej drugim o tem, kdo naj se postavi za kandidata za mandat, ki je izprazen po smrti celjskega župana dr. Neckermanna. Da bodo tudi na vso moč zdihovali o zatiranem nemštvu na Spodnjem Štajarskem, mislimo, da še omenjati ni treba.

Poljski katoliški shod. V začetku julija bode katoliški shod v Krakovem. Tega shoda se udeležijo Poljaki in Rusini, kar je gotovo veselo znamenje. Govorilo bode več poslancev obeh narodnostij. „Czas“ svetuje, da bi se na tem shodu ne govorilo o preganjanju cerkve na Ruskem. Ta nasvet je le pameten, ker se s takimi pritožbami doseže navadno baš nasproten uspeh, kakor se namerava.

Udeležitev šolske mladine pri procesiji. — Dolnjeavstrijski deželni šolski svet je sklenil, da se ustreže želji dunajskega knezo-nadžkofijskega konzistorija, da se učenci ljudskih šol udeležijo procesije sv. Rešnega Telesa. Dunajski okrajni šolski svet se je bil izrekel proti temu in sicer iz tega uzroka, ker misli, da mnogi učitelji ni bodo prav marali pri procesiji spremljati učencev. Liberalni listi zdihujejo zaradi odločitve deželnega šolskega sveta.

Mladočeh Stransky menda že pripravlja pot temu, da Mladočehi se pridružijo desnici. Na nekem shodu so je izrekel, da on nima nič proti temu, da se češki zastopniki pridružijo desnici in se obnovi prejšnja večina, samo češki zastopniki bi morali biti vodje desnice. To je pa le mogoče, če ostanejo toliko časa v opoziciji, da vse stranke dobro spoznajo veliko važnost češkega naroda in njegovega zastopstva.

Preganjanje Rumunov. — Na Ogerskem nameravajo tožiti veleizdaje vse člane deputacije, ki je lani bila šla na Dunaj, da izroči cesarju spomenico o razmerah Rumunov na Ogerskem, in pa vse rumunske vseučilišnike, ki so v neki spomenici, ki so jo priobčili, tudi pojasnili ogerske razmere. Madjarom seveda ne ugaja, da je svet nekoliko izvedel, kako preganjajo Madjari druge narodnosti.

Nemčija. — V Nemčiji vrše se sedaj ožje volitve v državni zbor. Iz dosedaj znanih izidov volitev, se še prav nič ne more sklepati, če si vojaška predloga pridobi večino ali ne. Še le ko bo znan izid vseh volitev, vedelo se bo, kaj bo z vojaško predlogo, za katero bi nemška vlada to li rada vi-